

De nieuwe industrielanden in de wereldeconomie

Een van de belangrijkste ontwikkelingen in de wereldeconomie van de afgelopen twintig jaar is de opkomst geweest van een groep snel groeiende OostAziatische industrielanden: de nic's. De 'klassieke' nic's – Korea, Singapore, Taiwan en Hong Kong – staan echter al weer op het punt te worden gevolgd door een tweede groep OostAziatische nic's. In dit artikel wordt beschreven wat de invloed van deze nieuwe industrielanden op het patroon van de wereldhandel is. De auteur beschrijft tevens hoe de betrekkingen tussen de belangrijkste internationale handelsblokken zich in de komende tien jaar onder verschillende scenario's zouden kunnen gaan ontwikkelen.

PROF. C.I. BRADFORD*

Bij de Wereldbank is een model ontwikkeld waarmee men zich een beeld kan vormen van te verwachten structurele veranderingen in de wereldhandel. Het uitgangspunt voor de ontwikkeling van het model is de opkomst van nieuwe industrielanden (nic's). Deze landen hebben de afgelopen twintig jaar de structuur van de wereldeconomie ingrijpend veranderd. Het model is bedoeld om te na te gaan hoe de huidige patronen van de wereldhandel kunnen veranderen als bij voorbeeld de nic's zich verder ontwikkelen of als andere economieën een soortgelijke handelsstrategie als de nic's gaan volgen.

Eerst wordt kort de betekenis van de nic's beschreven voor de recent opgetreden en te verwachten veranderingen in de wereldeconomie. Vervolgens wordt het wereldhandelsmodel in grote lijnen uiteengezet. De derde paragraaf gaat in op de macro-economische en handelsstrategieën die als exogene veronderstellingen in het model worden ingevoerd en waarvan alternatieve scenario's zullen worden afgeleid voor de wereldeconomie halverwege de jaren negentig. Daarna volgt een analyse van de simulaties.

De opkomst van de nic's

Eén van de belangrijkste ontwikkelingen in de wereldeconomie van de afgelopen twintig jaar is de opkomst geweest van een bijzondere groep snel industrialiserende, snel groeiende landen met een grote uitvoer van industrieproducten. Deze landen zijn een nieuwe klasse in de wereldeconomie geworden. Ze horen bij de derde noch bij de eerste wereld, het zijn geen ontwikkelingslanden en ook geen ontwikkelde landen. Het zijn veeleer economieën in een overgangsfase, die een eigen rol zijn gaan spelen op het economische wereldtoneel.

Het is niet gemakkelijk precies aan te geven wat nu eigenlijk een nic is¹. Nieuwe industrielanden worden beschouwd als dynamische, snel industrialiserende exportlanden van fabrieken. In een cluster-analyse² zijn deze criteria geopera-

tionaliseerd als de gemiddelde jaarlijkse groeipercentages van het bnp, de industriële productie, de toegevoegde waarde in de industrie en de uitvoer van fabrieken over de periode 1965-1980. Uit twintig in aanmerking komende landen werden zo vier groepen nic's onderscheiden. Bovendien zijn voor drie van de vier maatstaven gemiddelden verzameld met betrekking tot 20 landen met een middeninkomen.

Dat op grond van deze maatstaven Korea, Singapore en Taiwan samen voorkomen op het eerste niveau van nic's zal geen verbazing wekken. Misschien verrassender is dat drie van de vier ASEAN-landen in Zuidoost-Azië, die over het algemeen worden beschouwd als de industrielanden van de toekomst (Indonesië, Maleisië en Thailand) op basis van de cijfers uit de periode 1965-1980 duidelijk op het tweede niveau zitten, terwijl het vierde land dat meestal in één adem ermee wordt genoemd (de Filipijnen) op het derde niveau terecht komt. Deze vier landen vormen zodoende een belangrijke groep in de wereldeconomie; in ons wereldhandelsmodel worden ze aangeduid als 'next tier Asia' (NTA). Hongkong hoort in de tweede groep thuis.

Naar de hier gehanteerde maatstaven zijn Brazilië en Mexico ook nic's. De status van Argentinië is twijfelachtig. Toch rekenen we Argentinië tot de grote drie van de Latijns-amerikaanse groep (LAT) in het wereldhandelsmodel, gezien de omvang van zijn bnp en het groeitempo en de omvang van zijn uitvoer.

* De auteur is verbonden aan de Strategic Planning Division van de Wereldbank en aan de School of Management van Yale University. Dit artikel is gebaseerd op een bijdrage van de auteur aan het jubileumcongres van het Centrum voor Ontwikkelingsprogrammering van de Erasmus Universiteit Rotterdam "Dynamics of a dual world economy", Rotterdam, 7 oktober 1988. Het statistische werk en het maken van de computerprogramma's voor het handelsmodel beschreven in dit artikel is verricht door Carlos Heran, die waardering verdient voor zijn uitstekende prestatie.

1. C.I. Bradford en W.H. Branson (red.), *Trade and structural change in Pacific Asia*, The University of Chicago Press, Chicago, 1987, blz. 6-7.

2. G. Wozencraft, *Classifying the rise of the new industrializing countries in the context of differentiated development patterns in the third world*, Senior Essay, Yale University, 1987.

In Zuid-Europa vinden we Spanje, Griekenland en Turkije stevig op het derde niveau. Portugal en Joegoslavië horen eigenlijk niet bij de nic's. In deze landen kwam de industrialisatie eerder op gang dan in de Aziatische en Latijnsamerikaanse nieuwe industrielanden. Zij maakten een groeiversteviging mee in de jaren vijftig of zestig, maar het zijn tot op heden belangrijke exportlanden van fabrikaten gebleven. In het handelsmodel onderkennen we twee groepen Zuid-Europese nic's, namelijk de Middellandse-Zeelanden Spanje, Portugal en Griekenland, de jongste toetreders tot de EG (EGM), en Joegoslavië, Turkije, Egypte en Israël (NEGM), een gemengde groep snelgroeiende, industrialiserende exportlanden van fabrikaten.

Deze vijf groepen nieuwe industrielanden zijn belangrijke nieuwe deelnemers aan de wereldhandel geworden dank zij de uitzonderlijk hoge groeivoet van hun uitvoer van fabrikaten, de dynamische groei van hun bnp en de nog snellere groei van hun industriële sector. Als gevolg daarvan is natuurlijk ook het aandeel van deze landen in de werelduitvoer gestegen. Dat geldt ook voor het aandeel van de socialistische landen (Oost-Europa, de Sovjetunie en China). Door deze ontwikkelingen in combinatie met de relatief kleinere rol van de EG en de VS in de wereldhandel en de stijging van het Japanse aandeel in de werelduitvoer, is het gezamenlijke aandeel in de werelduitvoer van de drie socialistische blokken en de vier nic-blokken samen gestegen van ongeveer 10 procent in 1966 tot zo'n twintig procent in 1985. Bovendien konden de ontwikkelingslanden onder leiding van de nic's hun bijdrage aan het wereld-bnp verhogen van 11 procent in 1960 tot bijna 15 procent in 1980³.

Zulke ontwikkelingen doen de vraag rijzen hoe belangrijk deze nieuwe deelnemers en patronen zijn voor de toekomst van de wereldeconomie. Zullen de industrielanden de wereldeconomie blijven beheersen als de groei ook elders afneemt? Of vertegenwoordigen de nieuwe machten een nieuwe bron van groei en dynamiek voor de wereldeconomie, en zorgen ze voor vervangende groeiimpulsen? Zijn er andere gunstige strategieën voor de ontwikkeling van handel en groei denkbaar dan de coördinatie van het economische beleid van de Verenigde Staten, Duitsland en Japan. Te denken valt met name aan strategieën waarin ook de nieuwe industrielanden en de andere handelsblokken een rol spelen.

De nieuwe industrielanden roepen ook meer kwalitatieve vragen voor de toekomst op. De opkomst van de nic's heeft aanleiding gegeven tot een discussie over het handelspolitieke stelsel waaraan zij hun geslaagde ontwikkeling te danken hebben. Economen vatten in het algemeen het succes van de nieuwe industrielanden op als bewijs dat het juist is te streven naar open-marktbeleid en naar financiële vrijheid⁴. Politologen kennen over het algemeen de staat een kritieke rol toe voor het welslagen van de nic's⁵. Mijn eigen verklaring is dat de nic's voor hun snelle ontwikkeling een strategie hebben gekozen die eerder door exportbevordering, investeringsstimulering en structuurverandering gekenmerkt wordt dan door open markten, concurrerende prijzen en inspelen op de vraag⁶. De theorie van de handel heeft geprofiteerd van sommige inzichten uit de theorie van de industriële organisatie met betrekking tot schaalvoordelen, leercurves en onvolledige concurrentie. Dat heeft geleid tot een nieuwe theorie van het handelsbeleid, waarin de rol van onderhandelen en van strategische zetten voor het bepalen van de uitkomsten voor groei en marktaandeel wordt benadrukt⁷.

Bijgevolg zouden internationale debatten en onderhandelingen zich op de inhoud van dat handelsbeleid moeten richten en niet op de vraag of het al dan niet voeren van een beleid legitiem is. De ervaring met de nic's biedt een duidelijk bewijs dat handelsstrategieën van belang zijn voor de toekomstige interactiepatronen tussen handeldrijvende staten en voor de belangrijkste tendenties die de wereldeconomie voor de toekomst zullen bepalen.

De wereldhandel in model

De wereldeconomie wordt in de toekomst niet langer voornamelijk bepaald door de economische betrekkingen binnen de OESO. Zowel de nieuwe industrielanden uit de derde wereld als de economieën van het socialistische blok zullen een grotere rol gaan spelen. Het wereldhandelsmodel dat hier wordt beschreven biedt een kader om die veranderingen te analyseren.

Het model bestaat uit twaalf blokken met in het geheel 36 economieën, waarin een groot deel van het bnp door de handel wordt geleverd. Voor zover mogelijk zijn deze twaalf blokken op een geopolitiek relevante manier gegroepeerd, zodat men met enig recht van een min of meer homogeen handelsbeleid en economisch beleid binnen de groepen kan spreken. De twaalf blokken bestaan uit landen die over het algemeen genoeg ontwikkelingskracht hebben om enigszins zelfstandig hun beleid te bepalen. Ze vormen de kerneconomieën van de nieuwe wereldomspannende economie. Ze zijn in staat tot pro-actief of strategisch beleid. Gezamenlijk zijn ze verantwoordelijk voor het grootste deel van de algemene tendenties in de wereldeconomie⁸.

De volgende twaalf blokken worden onderscheiden:

- de Verenigde Staten;
- Japan;
- de Europese Gemeenschap exclusief Spanje, Portugal, Ierland en Griekenland (EG7);
- de mediterrane nic's van de EG: Spanje, Portugal en Griekenland (EGM);
- de mediterrane nic's buiten de EG: Joegoslavië, Turkije, Egypte en Israël (NEGM);
- de drie grootste Latijnsamerikaanse volkshuishoudingen: Brazilië, Mexico en Argentinië (LAT);
- de vier 'klassieke' nic's in Oost-Azië: Korea, Taiwan, Singapore en Hong Kong (NIC);
- de vier Oostzatische achtervolgers: Maleisië, Thailand, Indonesië en de Filippijnen (NTA);
- de zes Oosteuropese landen: DDR, Tsjechoslowakije, Polen, Hongarije, Roemenië en Bulgarije (OEL);
- de Sovjetunie;
- China; en
- India.

Voor alle 36 landen, behalve de VS en het VK, geldt dat ten minste 70% van hun totale uitvoer in 1985 binnen de twaalf blokken blijft. Ook geldt dat 65% of meer van de totale invoer in 1985 van elk land uit de twaalf blokken komt. Uitzonderingen hierop zijn de VS, Japan en Brazilië. De percentages zijn nog indrukwekkender voor de handel in fabrikaten, vooral aan de invoerkant: voor de meeste landen is meer dan 80% van de invoer afkomstig van uitvoer uit andere kernlanden. De matrix van de in- en uitvoerhandel tussen de twaalf blokken omvat 74% van de totale wereldhandel, en 84% van de wereldhandel in fabrikaten.

De rest van de ontwikkelingslanden is verdeeld in drie blokken, waarin groepen landen zijn opgenomen die van groot belang zijn voor de Wereldbank. Het eerste blok be-

3. P. Kennedy, *The rise and fall of great powers: economic change and military conflict from 1500 to 2000*, Random House, New York, 1987, blz. 436.

4. Zie onder andere B. Balassa, *The newly industrializing countries in the world economy*, Pergamon, New York, 1981.

5. Zie onder andere F.C. Deyo (red.), *The political economy of the new Asian industrialism*, Cornell University Press, Ithaca, 1987.

6. C.I. Bradford, Trade and structural change: nics and next tier nics as transitional economies, *World Development*, jg. 15, nr. 9, 1987, blz. 299-316.

7. P.R. Krugman (red.), *Strategic trade policy and the new international economics*, MIT Press, Cambridge, 1986.

8. R.C. Bryant, *Money and monetary policy in interdependent nations*, The Brookings Institution, Washington DC, 1980, blz. 142 e.v.

staat uit 17 landen met een zware schuldenlast (highly indebted countries, HIC) genoemd. Het HIC-blok in ons handelsmodel omvat deze landen met uitzondering van vijf die tot één van de kernblokken behoren. Het tweede blok bestaat uit de olie-exporterende landen (OPEC) met weglating van de landen die al elders zijn opgevoerd. Het derde blok is de categorie landen die de Wereldbank betitelt als landen met lage inkomens (LIC), bestaande uit de 38 landen in die categorie zonder China en India. De drie blokken ontwikkelingslanden worden als passieve blokken behandeld, die de gevolgen ondergaan van het beleid van de twaalf kernblokken en de daaruit voortvloeiende ontwikkelingspatronen.

De volgende industrielanden zijn buiten beschouwing gebleven: Canada, Australië en Nieuw-Zeeland, de Scandinavische landen, Ierland, Oostenrijk en Zwitserland. Van de Wereldbank-categorie van 23 landen met inkomens uit de bovenste middenlaag zijn alleen Panama, Uruguay en Zuid-Afrika niet opgenomen. De grootste uitgesloten categorie omvat 17 van de 33 landen met inkomens uit de laagste middencategorie, meestal in Midden-Amerika, de landen rond de Caraïbische Zee, Afrika en het Midden-Oosten.

De bedoeling was een eenvoudig en doorzichtig model te bouwen, en dat is het dan ook geworden. Het idee dat er achter steekt is dat men moet kunnen nagaan van welke inputs de uitkomsten zijn afgeleid. Er zijn geen gedragingen die de resultaten op onverklaarbare wijze beïnvloeden.

Beperkingen

Het model bevat een aantal beperkende eigenschappen en veronderstellingen. In de eerste plaats is het een reëel model. Financiële grootheden spelen, voorlopig althans, geen rol. Er zijn geen monetaire variabelen en geen internationale kapitaaltransacties. Met het model worden handelsbalansen berekend, geen lopende rekeningen. De resultaten van de handelsbalansen houden veranderingen in binnenlandse macro-economische grootheden in. Als de netto uitvoer in procenten van het bnp toeneemt, dan moeten uiteraard de investeringen, de consumptie of de overheidsuitgaven naar beneden om ruimte te maken voor de verbetering van de handelsbalans. Omgekeerd, kan het binnenlandse verbruik toenemen als de netto uitvoer vermindert.

Het gaat er bij dit model om dat eerst de handelsresultaten worden verkregen. Vervolgens wordt afgeleid welke macro-economische aanpassing nodig is om die handelsresultaten te verkrijgen. Er worden dus niet eerst macro-veronderstellingen gemaakt om daaruit handelsresultaten te genereren. Uiteraard zouden in werkelijkheid de macro-economische maatregelen de instrumentvariabelen zijn waaruit de handelsbalansuitkomsten moeten voortkomen. Het huidige model is voorlopig zo opgezet dat de handel doelvariabele is en de macro-economische gevolgtrekkingen later worden ontwikkeld.

Een tweede eigenschap is dat het een vraagmodel is. De invoervraag van elk blok is de belangrijkste stuwende kracht. De projecties van de invoervraag veroorzaken groei van de uitvoer in de rest van de wereld, zoals de finale vraag in een input/output-matrix de intermediaire productie genereert, waaruit vervolgens de bruto productie resulteert. De endogene variabele in dit model is de uitvoer. Daarom wordt in het model aangenomen dat de exportsectoren geen knelpunten aan de aanbodkant kennen.

De variabelen

Er zijn drie exogene variabelen in dit model. Ten eerste de verwachte groeivoet van het bnp voor elk van de vijftien blokken voor de periode 1985-1995. Die groeivoeten zijn ontleend aan de basisvariant in het *World Development Report 1988* van de Wereldbank. Deze cijfers moesten worden aangepast bij het doorrekenen van verschillende simulaties. De geprojecteerde bnp-groeivoet leidt voor elk blok tot een verzameling bnp-voeten voor 1995.

De tweede exogene variabele is de doelstelling voor het invoeraandeel in 1995 voor elk blok. Voor het vaststellen van deze invoeraandelen kan men verschillende veronderstellingen maken omtrent de verwachte beleidsomgeving. Bij trage economische groei tussen nu en het midden van de jaren negentig kan men een kleiner exportaandeel verwachten dan bij een meer dynamische economische ontwikkeling, *als oorzaak en als gevolg*. Tegelijk met de specificatie van het invoeraandeel worden ook veronderstellingen over het exportaandeel gemaakt die in overeenstemming horen te zijn met de veronderstellingen ten aanzien van groei en invoeraandeel. Het uitvoeraandeel is meer een schatting van de resultaten op grond van alle verdere veronderstellingen, dan een controlegrootheid, zoals het invoeraandeel. Aan de hand van de bnp-cijfers voor 1995 en de importaandelen ook voor 1995, worden de invoergetallen voor elk blok afgeleid.

De derde exogene grootheid is de invoerstrategie van elk blok. In het model wordt verondersteld dat de landen een handelsbeleid voeren dat aan de marge gericht is op bepaalde landen of regio's als bron van invoer en markten voor uitvoer. De Verenigde Staten zouden bij voorbeeld tot de slot-som kunnen komen dat het in het belang van de veiligheid van de Verenigde Staten, in ruime zin, zou zijn meer uit de Sovjetunie in te voeren. Van de Koreanen wordt gezegd dat zij belang stellen in het ontwikkelen van exportmarkten in Oost-Europa. De Zuid-Amerikanen zijn geïnteresseerd in geografische spreiding van hun exportmarkten, in het bijzonder nu het voor de VS steeds belangrijker wordt om de handelstekorten te verminderen. Enzovoorts. Met de manipulatie van de invoercoëfficiënten wordt dus in beeld gebracht wat naar verwachting het uiteindelijke resultaat zal zijn van enerzijds de veranderingen in het beleid van elk blok ten aanzien van de invoer en anderzijds de verschuivingen in de exportmarketing.

Als we bij voorbeeld aannemen dat de VS in 1995 verhoudingsgewijs tweemaal zoveel uit de Sovjetunie zullen invoeren als in 1985, dan gaan we ervan uit dat de supermachten tot op zekere hoogte met elkaar zullen samenwerken om dat resultaat te bereiken. We weten echter niet in welke mate het resultaat te danken is aan een verschuiving in de invoerstrategie van de VS en aan een verschuiving in de exportmarketing van de Sovjetunie. Het model stelt ons in staat de importcoëfficiënt voor elk blok exogeen te bepalen en de exportcoëfficiënten (de uitvoer naar elk blok in procenten van de totale uitvoer van elk blok) af te leiden. Het invoerbeleid volgt bepaalde expliciet gekozen strategieën, maar de exportstrategie wordt impliciet bepaald. 'It takes two to tango', per slot van rekening.

Als de drie instrumentvariabelen – bnp-groeivoet, invoer als percentage van het bnp, en de invoercoëfficiënt – worden toegepast op de handelsmatrix, dan ontstaat er een nieuwe structuur van de wereldhandel in 1995. De voorname endogene variabele is de uitvoer.

Als het afgeleide uitvoeraandeel hoger blijkt dan de doelstelling beoogd, dan kunnen er verschillende dingen aan de hand zijn. Eén ervan is dat de combinatie van groeivoeten, wijzigingen in het invoeraandeel en verschuiving in de invoercoëfficiënten van de handelspartners van het blok dat te veel uitvoert, een grotere invloed blijkt te hebben dan bij het vooruitberekenen van de uitvoer was voorzien. Om de groei-impuls van de groeiende uitvoervraag van het doorschietsende blok te compenseren, zal men dan óf de instrumentvariabelen van de handelspartners naar beneden, óf de groei van het bnp in het doorschietsende blok naar boven moeten bijstellen. De laatstgenoemde aanpassing zou neerkomen op het laten dalen van het exportaandeel door het bnp te vergroten. Omgekeerd houdt een kleiner uitvoeraandeel dan verwacht in dat het met de structuur van de wereldeconomie zoals in het betreffende scenario verondersteld, niet mogelijk is, het verwachte uitvoerniveau te bewerkstelligen, of, *pari passu*, dat het groeitempo van het bnp in het achterblijven-

de blok te hoog is voor de geprojecteerde ontwikkeling en daarom naar beneden moet worden bijgesteld. Deze voorbeelden laten zien hoe het model als het ware een gesloten kringloop heeft, waardoor men kan nagaan of de resultaten met elkaar kloppen.

Macro-economische en handelsstrategieën

Met het model kunnen we de invloed op de wereldeconomie simuleren van alternatieve beleidsveronderstellingen in elk groot blok. Zo kunnen we bezien welke belangrijke ontwikkelingen zich de komende paar jaar in de wereldeconomie kunnen voordoen. We zullen drie mogelijke ontwikkelingen in ogenschouw nemen:

- de gevolgen van de aanzienlijke onevenwichtigheden in de handelsbetrekkingen tussen de Verenigde Staten en Japan;
- de gevolgen voor Europa en voor de rest van de wereld de geïntegreerde Europese markt;
- de gevolgen van de grotere toegankelijkheid van de Sovjetunie, Oost-Europa en China.

Scenario's

We bespreken drie alternatieve scenario's. Voor de midden- of basisvariant wordt ervan uitgegaan dat de structuur van de wereldhandel tot en met 1995 blijft zoals ze nu is. Voorts wordt ervan uitgegaan dat de invoeraandelen voor 1985 ook tot halverwege de jaren negentig zo blijven, en dat dus de thans bestaande onevenwichtigheden in de toekomst blijven bestaan. Van de drie exogene variabelen die het handelsmodel bepalen, wordt in de middenvariant alleen de groeivoet van het bnp veranderd. Onze middenvariant volgt daarbij het basisscenario dat de Wereldbank voor 1987-1995 hanteert in het *World Development Report 1988*.

Aan weerszijden van het middenvariant staan twee alternatieven: een scenario met minder groei en een meer gesloten economie, waarbij het invoeraandeel in alle blokken beneden het peil van 1985 daalt maar waarbij de structuur van de handel dezelfde blijft als in 1985, en een scenario met meer groei en een meer open economie, waarbij het invoeraandeel boven het peil van het basisscenario stijgt en bovendien de structuur van de handel minder regionaal van karakter wordt. Deze scenario's maken een vergelijking mogelijk van een pad van statische matige groei (de basisvariant) met enerzijds een pad van langzamere groei, meer geslotenheid en minder handel (de laag-gesloten-variant) en anderzijds een pad van wereldomvattende handel met meer openheid en een hogere groeivoet (de hoog-open-variant).

De elementen van de betrokken strategieën houden verband met elkaar. Zou bij voorbeeld de VS slechts evenwicht in de handel kunnen bereiken door het invoeraandeel te verminderen tot het peil van het exportaandeel, dan zou dat leiden tot een daling van het invoeraandeel van de VS van 13% in 1985 tot 8% in 1995. Aangezien 38% van de Japanse uitvoer in 1985 naar de VS ging, ligt het in de lijn der verwachtingen dat ook de Japanse uitvoer afneemt, waardoor daar ook het invoeraandeel verhoudingsgewijs zou dalen. De Europese integratie vergroot de intra-Europese handel in procenten van de totale handel van de EG7 en de EGM. Door de veronderstelling van een relatief gesloten EG-blok in een langzamer groeiende wereldeconomie wordt het totale invoeraandeel van de drie Europese blokken in dit scenario verkleind. Een kleinere vraag naar ingevoerde producten van de kant van de VS, Japan en Europa zou de groei en daarmee de vraag naar ingevoerde artikelen van hun handelspartners vertragen, en aanleiding geven tot vermindering van het invoeraandeel van de andere blokken en tot vermindering van de groeivoet van het bnp over de gehele wereld.

In het hoog-open-scenario streven bij voorbeeld de VS er naar het handelstekort voor 1995 weg te werken door het exportaandeel even hoog te laten worden als het invoeraandeel, namelijk 13%. Een belangrijke vraag is daarbij bij welke veronderstellingen over de graad van economische openheid, groei, en veranderingen in de handelspatronen dat doel haalbaar wordt. Proefsimulaties hebben aangetoond dat bij verhoging van het invoeraandeel in het bnp tot 15%, het handelstekort van de VS op 4% van het bnp blijft steken. De voor de hand liggende oplossing voor de VS is ervoor te pleiten dat de Japanse economie zich wijder openstelt voor buitenlandse producten en dat Japan en Duitsland op elkaar afgestemde pakketten van groeistimulerende maatregelen nemen om de uitvoer van de VS te bevorderen.

In het hoog-open-scenario wordt het invoeraandeel van Japan in 1996 opgetrokken tot het peil van zijn exportaandeel in 1985 (17%), waardoor het invoeraandeel met 4 procentpunten zou stijgen. In dit scenario wordt verwacht dat de Europese integratie de economische groei van de EG7 aantrekkelijk zal vergroten, zodat het invoeraandeel omhoog kan. Uit de meeste studies van de laatste paar jaar is gebleken dat beleidscoördinatie tussen de VS, Japan en Duitsland niet genoeg groei en handelsvoordeel oplevert om regeringen ertoe te brengen hun monetaire en fiscale beleid werkelijk gecoördineerd in te zetten voor het bevorderen van groei.

Dat geeft aanleiding tot pogingen om het wegwerken van het Amerikaanse handelsbalanstekort samen te laten vallen met structuurveranderingen in blokken van niet-OESO-landen. Op die manier kunnen we nagaan in hoeverre die veranderingen zouden leiden tot handels- en groeipatronen die het tekort van de VS zouden verminderen en tevens voordeel brengen aan andere blokken, regio's en landen. Als de overige blokken hun openheid zouden vergroten c.q. handhaven en de OESO de eerder genoemde aanpassingen tot stand zou brengen, zou een voor alle partijen gunstige groei van de wereldeconomie en de handel kunnen resulteren.

De invoervraag van de NIC, de NTA, de LAT, EGM en NEGM, de OEL, de Sovjetunie, China en India vertegenwoordigde in 1985 bij elkaar 26% van de uitvoer van de VS, 31% van de Japanse uitvoer en 16% van de uitvoer van de EG7. Deze nieuwe actoren of potentiële handelsmachten (nic's in de ruimste zin) kunnen door hun grootte, hun groei, hun openheid, hun handelsbevorderende beleid en hun invoerstrategie wellicht de wereldhandel een belangrijke stimulans geven. Het hoog-open-scenario combineert daarom aanpassing binnen de OESO met grotere openheid in de blokken van niet-OESO-landen en met het streven naar verdere internationalisering van de wereldhandel door alle blokken. De veronderstellingen over de openheid van elk blok zijn weergegeven in tabel 1. Nu rest nog de specificatie van het handelsbeleid van elk blok.

Handelsbeleid

Landen voeren een handelsbeleid om allerlei economische en politieke redenen. Bij de beslissing uit welke landen men de inputs invoert en op welke landen men zijn exportinspanning richt, selecteert men die landen of regio's waar men over het geheel genomen de grootste winst denkt te behalen. Grote, groei, stabiliteit en vooruitzichten voor de lange termijn spelen allemaal een rol. Eventuele directe investeringen in een land of een zekere exportpenetratie kunnen van invloed zijn op de landenkeuze in het kader van de voorziening in de invoerbehoefte, en omgekeerd. Overwegingen van veiligheid, macro-economische wisselwerking en politieke betrekkingen beïnvloeden het handelsbeleid. Het monetaire en fiscale beleid, de beweeglijkheid van de wisselkoers en andere economische grootheden hebben naar verwachting een grote invloed op de handelsbalans, maar het han-

Tabel 1. Invoeraandelen in procenten van het bnp

	Laag- gesloten	Basis 1985	Hoog- open	Uitvoer- aandeel 1985
VS	8	13	13	8
Japan	11	13	17	17
EG7	28	30	35	32
EGM	20	22	26	23
NEGM	23	25	27	23
LAT	5	7	10	14
NIC	45	49	54	54
NTA	24	26	30	29
OEL	15	18	20	
Sovjetunie	5	7	10	
China	7	12	12	8
India	7	10	12	6
HIC	16	16	16	20
OPEC	18	18	20	
LIC	22	22	22	15

delsbeleid heeft daarnaast ook een geografische dimensie. Dat aspect zal hier heuristisch worden onderzocht.

Verenigde Staten

In het hoog-open-scenario trachten de *Verenigde Staten* in het algemeen hun handelsbalans eerder door vergroting van de export dan door vermindering van de import in evenwicht te brengen. Tegelijkertijd probeert het land minder afhankelijk te worden van invoer uit Japan, de NIC en de EG7 (50% van de gehele invoer in 1985). Met dat doel worden 12 procentpunten van de totale invoer van de VS exogeen verplaatst van Japan (-5), de EG7 (-4) en de NIC (-2), naar de Sovjetunie (+2), China (+1) en India (+0,5), LAT (+2), NTA (+2) en OEL (+1,5), en naar de HIC (+2).

Dat komt neer op openstelling van de VS naar het socialistische blok aan de invoerkant, pogingen om het handel-/schuldp probleem van Latijns-Amerika en de HIC te verlichten, en de handel met India en NTA uit te breiden. Die verschuivingen lopen enigszins vooruit op de kans dat de VS hun aandeel in de markten van de EG7 en de EGM kwijtraken naarmate die economieën de onderlinge handel vergroten.

Japan

Het voor *Japan* veronderstelde handelsbeleid is erop gericht het invoeraandeel op te trekken tot het peil van het uitvoeraandeel door de binnenlandse markt naar verhouding wijder open te stellen voor invoer uit de VS, Latijns-Amerika, de HIC en China. Het beleid beoogt het evenwicht in de handel met Amerika enigszins te herstellen, het wereldschuldp probleem te verminderen, en de groei van de export op belangrijke Japanse markten te bevorderen, zodat bij de aanpassing van de Japanse handelsbalans het exporttaandeel hoog kan blijven en de invoer niet beperkt hoeft te worden. Dat handelsbeleid vertegenwoordigt ook een poging om zich te wapenen tegen het verlies van het Japanse marktaandeel op de vergrote Europese markt en de handelsbetrekkingen uit te breiden tot voorbij de landen rond de Stille Oceaan.

De importcoëfficiënten voor Japan zijn in het hoog-open-scenario bijgesteld als volgt: VS +4 procentpunt, LAT +1, de HIC +2, China +2, EG7 -2, de NIC -3,4, en NTA -3.

Europese Gemeenschap

Het handelsbeleid voor de *Europese Gemeenschap* houdt verhoging in van de handel binnen de EG7 van 51 naar 53%, uitbreiding van de invoer van de EG7 uit de EGM van 3 naar 5%, van de invoer van de EG7 uit NEGM van 2 naar 3%, en van de invoer van de EG7 uit de OEL ook van 2 naar 3%. Tegenover deze verschuiving van in totaal 6 procentpun-

ten staan dalingen van de importcoëfficiënten met de VS -3 procentpunt, Japan -1, LAT -1, de NIC -1 en de HIC -1.

Aangenomen wordt dat de verdere integratie van de Europese Gemeenschap in het begin van de jaren negentig grote invloed zal hebben op het aandeel dat Spanje, Portugal en Griekenland zullen nemen in de invoer uit de economieën van de EG7. De importcoëfficiënt van de EGM met betrekking tot de EG7 neemt daarom van 43 naar 50 procent toe. Daardoor dalen de importcoëfficiënten van de EGM met de VS -2 procentpunt, Japan -1, LAT -3 en de HIC -1. In de projectie neemt de invoer van NEGM uit de EG7 toe van 37,4 naar 40%, en die uit EGM van 3 naar 4%. Hiertegenover staat een daling van de importcoëfficiënt van de NEGM met de VS van -2 procentpunt, met Japan -1,4 en met de LAT -0,5.

Samen verzwakken deze verschuivingen bij de drie Europese blokken de traditionele driezijdige betrekkingen tussen de VS, de EG en Japan. Ook vermindert de invoer uit Latijns-Amerika naarmate de handel binnen de grote Europese regio door verdere integratie toeneemt. Daartoe behoort dat de EG7 zijn grenzen enigszins openstelt voor de OEL ten koste van de NIC, die zelf weer handelsbetrekkingen aanknopen met de OEL.

Latijns-Amerika

Voor *Latijns-Amerika* wordt ernaar gestreefd zoveel te exporteren dat niet alleen de schuldverplichtingen kunnen worden voldaan, maar ook voldoende kan worden ingevoerd om zowel de investeringen als de interne stabiliteit te handhaven. Het hoog-open-scenario voorziet stijging van het importtaandeel van de Latijnsamerikaanse landen van 7% in 1985 naar 10% in 1995, in de hoop dat het scenario zal voeren tot een exporttaandeel van zo'n 14% in 1995. De grote Latijnsamerikaanse economieën zullen machten van betekenis blijven in de wereldhandel. Het hoog-open-scenario veronderstelt dat Latijns-Amerika zal proberen handelsbetrekkingen aan te knopen in het bekken van de Stille Oceaan en in Europa om op die manier de overheersing van de handel met de VS te doorbreken.

Een drastische verschuiving van de VS vandaan wordt geprojecteerd door de LAT-importcoëfficiënt met de VS te laten zakken van 42 naar 30%. Tegenover die verschuiving staat meer invoer uit Japan (+3 procentpunt) en de EG7 (+3), meer handel tussen de Latijnsamerikaanse landen onderling (+3), en meer invoer uit de NIC en de NTA (+2) en de OPEC (+1).

NIC

De handelsstrategie van de *Oostaziatische NIC* is om zich meer open te stellen voor invoer om in de jaren negentig de handel tussen Oost-Azië en de Verenigde Staten minder onevenwichtig te maken. Het invoeraandeel stijgt volgens de projectie van 49% in 1985 tot 54% in 1995, evenveel als het uitvoeraandeel in het basisjaar. De NIC gaan de handelsbetrekkingen met het westelijk halfrond uitbreiden en zich meer openstellen voor het socialistische blok, terwijl ze verhoudingsgewijs minder gaan invoeren uit de Aziatische Pacific-regio zelf. De importcoëfficiënten worden als volgt aangepast: VS +3 procentpunt, Latijns-Amerika +1,4, de Sovjetunie +1,7, de OEL +1 en China +2, Japan -4, NTA -2, intranichandel -1 en de EG7 -2.

Opkomende industrielanden in Oost-Azië

Het handelsbeleid van de *NTA* lijkt veel op dat van de NIC. De invoer in procenten van het bnp zal volgens de projectie stijgen van 26 in 1985 tot 30 in 1995, waarmee het handelsoverschot van Oost-Azië ten opzichte van de rest van de wereld wordt verkleind. De volgende aanpassingen van de importcoëfficiënten zijn verondersteld: VS +2,6 procentpunt, LAT +1, de OEL +1,4, de Sovjetunie +1,7, de HIC +1,7, Japan -3,4, de EG7 -2, de NIC -2 en NTA -1,4.

In dit scenario zal de NTA zich minder regionaal gaan gedragen, zich openstellen voor het socialistische blok (met uit-

zondering van China), de importvraag verleggen naar de VS en Latijns-Amerika en verhoudingsgewijs minder uit Europa importeren. Deze geografische verschuivingen vormen een aanvulling op het macro-economische beleid van deze landen om de wereldeconomie evenwichtiger te maken.

Oost-Europa

Het handelsbeleid dat men zich kan indenken (misschien een passende term) voor *Oost-Europa* zou streven naar een aanmerkelijke verschuiving in de handel tussen de landen van de Raad voor Wederzijdse Economische Bijstand (het Warschaupact) van 70% van de totale OEL-invoer naar 50%. De importcoëfficiënt van de handel binnen de OEL wordt teruggebracht van 21 naar 15% en de importcoëfficiënt van de OEL met de Sovjetunie van 49 naar 35%. Deze verschuivingen zijn vertaald in de volgende aanpassingen van de importcoëfficiënten met de rest van de wereld: VS +4 procentpunt, Japan +4, de EG7 +3, LAT +2, de NIC +1, China +1, India +1 en de HIC +2.

Waarschijnlijk wordt met de boven aangegeven getallen de omvang van die verschuiving tot aan 1995 te hoog geschat. In die zin is het een maximalistische voorstelling van een wereldstrategie van de OEL.

Sovjetunie

Het handelsbeleid voor de *Sovjetunie* lijkt heel veel op dat van Oost-Europa. De Sovjetunie vermindert zijn importcoëfficiënt met de OEL van 48% van de totale Sovjet-invoer tot 35% in 1995, gevoegd bij een kleine verlaging – met 2 procentpunt – van de coëfficiënt met de NEGM, in het bijzonder Joegoslavië en Turkije. De Sovjetunie lanceert een op de hele wereld gerichte exportstrategie in de hoop zowel het export- als het importaandeel van 7% in 1985 tot 10% in 1995 te verhogen. Om bilaterale evenwichten te handhaven zal de Sovjetunie meer uit de rest van de wereld gaan importeren. Dat leidt naar verwacht bovendien tot een betere toegang tot nieuwe technologie.

De importcoëfficiënten van de Sovjetunie ondergaan in dit scenario de volgende aanpassingen: VS +4 procentpunt, Japan +2, Europa +2, de NIC +1,6, NTA +1,4, China +2, India +1,5 en de HIC +0,7. Tegenover deze verschuivingen staat de openstelling van de VS, de NIC, NTA en de OPEC-landen voor invoer uit de Sovjetunie. Er is in dit scenario geen wijdere openstelling voorzien van Europa, Japan, China of India voor de Sovjet-export.

China

Het handelsbeleid voor *China* is erop gericht het in 1985 bereikte invoeraandeel van 12% te evenaren zonder het handelstekort zo hoog op te laten lopen dat de economie weer onmiddellijk van de buitenwereld moet worden afgeschermd. In dit scenario probeert China fabrieken in te voeren uit de VS en Oost-Europa (in plaats van de Oostaziatische NIC en Japan) en grondstoffen uit Latijns-Amerika en de NTA. Dit scenario volgt het patroon van andere blokken wat betreft het streven om minder traditionele bronnen van invoer buiten de eigen regio te zoeken.

Deze strategie houdt de volgende aanpassingen van de invoercoëfficiënt in: VS +5 procentpunt, Japan -8 (dit is duidelijk overdreven), EG7 -3, LAT +2, NTA +2 en OEL +2.

India, HIC en LIC

De invoerstrategieën van *India*, de *HIC* en de *LIC* worden niet geacht te veranderen. De importcoëfficiënten met India, de HIC en de landen met lage inkomens blijven in alle drie scenario's op het oude peil.

India stelt zijn economie in het hoog-open-scenario open en voert daardoor zijn invoeraandeel op tot 12%. Met uitzondering van de EG7, China en de HIC, verdubbelen de importcoëfficiënten voor alle andere blokken met de LIC zich tussen 1985 en 1995. Overigens bedroegen deze in 1985

alle 1% of minder, wat op zich zelf een aanduiding is van de zwakke stimulans die de wereldeconomie uitoefent op de armste landen.

OPEC

Het handelsbeleid van de *OPEC* behelst het streven om meer uit Latijns-Amerika, de Oostaziatische en Oosteuropese nieuwe industrielanden alsmede uit de grote socialistische economieën te halen en daartegenover de invoer uit de OESO te beperken. Dat leidt tot de volgende veranderingen in de importcoëfficiënten: VS -2 procentpunt, Japan -2, EG7 -2, LAT, NIC, OEL, Sovjetunie, China en de LIC, alle -1.

De invoercoëfficiënten in het laag-gesloten-scenario en in het middenscenario zijn dezelfde als hierboven vermeld. De veronderstelde handelsstrategieën zijn belichaamd in de veranderingen van de vectoren van importcoëfficiënten voor het hoog-open-scenario in vergelijking tot die van het basis-scenario.

Resultaten

De resultaten worden bepaald door de streefhoogte voor het invoeraandeel voor elk blok in elk scenario en de veronderstelde handelsstrategieën van elk blok in het hoog-open scenario, alsmede door de groeivoeten van de uitvoer die in elk scenario zijn afgestemd op de in dat scenario gemaakte veronderstellingen ten aanzien van de invloed van het invoeraandeel en de invoercoëfficiënten. Per scenario resulteren als belangrijkste uitkomsten per blok het bnp-niveau, het peil van de totale uitvoer, de groeivoet van de uitvoer tussen 1985 en 1995, en het uitvoeraandeel in 1995. Door het uitvoeraandeel in 1995 dat uit elk scenario volgt, te vergelijken met het streefcijfer voor het invoeraandeel in 1995, verkrijgt men voor elk blok een handelssaldo in 1995 uitgedrukt in procenten van het bnp. Uit die handelsbalansuitkomsten kunnen we aflezen welke landen of blokken bezig zijn de onevenwichtigheid te corrigeren en welke landen de last van handelstekorten dragen om de wereldhandel en de economische groei te bevorderen.

In tabel 2 worden de *exogeen* bepaalde bnp-groeivoeten gepresenteerd alsmede de *endogeen* bepaalde exportgroeivoeten voor de drie scenario's. Het verband tussen deze twee verzamelingen groeivoeten is in beginsel als volgt: de groeivoeten van de export in het laag-open-scenario blijven achter bij die van het bnp; beide zijn ongeveer gelijk in het

Tabel 2. Gemiddelde jaarlijkse reële groeivoeten van de uitvoer en het bnp, 1985-1995

	Laag-gesloten export		Basis		Hoog-open export	
	export	bnp	export	bnp	export	bnp
VS	2,1	2,0	3,6	2,3	5,8	3,0
Japan	0,5	3,0	3,5	3,4	3,5	3,8
EG7	1,9	3,0	3,3	3,4	5,8	4,4
EGM	1,8	3,0	3,3	3,4	9,1	4,4
NEGM	1,3	3,0	3,1	3,4	7,0	4,4
LAT	0,3	3,0	3,0	4,0	5,6	4,5
NIC			3,5	6,0	4,0	7,0
NTA	1,4	5,0	3,8	6,0	6,4	7,0
OEL	0,3	1,4	2,9	2,0	5,6	3,0
Sovjetunie	1,0	2,3	2,8	2,8	5,0	3,3
China	1,7	3,0	4,0	4,0	10,2	5,0
India	0,9	4,0	3,2	5,0	9,2	6,0
HIC	0,9	3,0	3,2	3,2	6,0	5,0
OPEC	1,9	2,7	3,7	2,7	6,6	3,7
LIC	1,9	3,0	3,6	5,4	9,8	6,0

Tabel 3. Resultaten van het laag-gesloten-scenario 1995, in procenten van het bnp

	Invoer-aandeel 1995	Uitvoer-aandeel 1985	Uitvoer-aandeel 1995	Handelsbalans	
				overschot	tekort
VS	8	8	8	0	
Japan	11	17	13	+2	
EG7	28	32	28	0	
EGM	20	23	21	+1	
NEGM	23	23	20		-3
LAT	5	14	11	+6	
NIC	45	54	39	-6	
NTA	24	29	20	-4	
OEL	15	17	15	0	
Sovjetunie	5	7	6	+1	
China	7	8	7	0	
India	7	6	4		-3
HIC	16	20	17	+1	
OPEC	18	-	17		-1
LIC	22	15	13		-8

middenscenario; in het hoog-open-scenario zijn de export-groei-voeten hoger dan die van het bnp. Intuïtief is dat logisch, gezien de veronderstellingen. Deze verhoudingen gaan op voor 11 van de 15 blokken. De uitzonderingen zijn de VS, Japan, de Oostaziatische NIC en de NTA. In de Aziatische landen rond de Stille Oceaan zijn de exportgroei-voeten in het hoog-open-scenario lager doordat de doorbreking van de regionalisering van de handelsrelaties in dat scenario afbreuk doet aan de groei-kracht van de regio. Afgezien daarvan zijn de exportgroei-voeten in dit scenario robuust.

Laag-gesloten

In het laag-gesloten-scenario is het met de groei van de wereldexport droevig gesteld. Als men uitgaat van gematigde bnp-groei-voeten en importaandelen, zijn de resulterende exportgroei-voeten ongeveer gelijk aan de groei-voeten van het bnp in de basisvariant. Uit het laag-gesloten-scenario blijkt dan ook duidelijk dat de wereldhandel flinke klappen krijgt als de invoeraandelen dalen volgens dit scenario. Hoewel de veronderstellingen omtrent de groei van het bnp in het laag-gesloten-scenario eigenlijk niet eens zo heel veel lager liggen dan in het basisvariant, zijn de uitkomsten voor de groei van de handel beslist veel slechter. De enige andere causale grootheid die verandert is de verzameling van invoeraandelen in het bnp. Die gaan er in het algemeen maar 2 procentpunten van het bnp op achteruit, behalve in de VS, de NIC en China. De beleidsconclusie uit dit scenario is dat het van essentieel belang is de importcapaciteit van de 36 landen van de grote handelsblokken op peil te houden om het groeitempo van de wereldhandel te handhaven.

De exportaandelen in 1995 die uit deze scenario's volgen, worden in tabel 3 gepresenteerd. Het exportaandeel voor 1995 is in alle blokken beneden het peil van 1985, behalve in de Verenigde Staten, waar het lage peil van 8% gehandhaafd wordt. Er is een grote terugval te constateren bij de NIC en de NTA, terwijl de daling in Japan en de EG 4 procentpunten bedraagt, en in Latijns-Amerika en de LIC 3.

In het laag-gesloten-scenario bereiken de VS inderdaad handelsevenwicht door het exportaandeel precies tot het peil van het importaandeel te reduceren. Japan blijft met een handelsoverschot, hoewel het van 4 procentpunt in 1985 tot 2 daalt. De uitvoer in procenten van het bnp in Japan daalt van 17 naar 13. Dat is niet de meest wenselijke manier om de economieën op elkaar af te stemmen, nog afgezien van de negatieve uitstralingseffecten die deze ontwikkeling van de economische supermachten op de wereldeconomie als geheel zou hebben.

Tabel 4. Resultaten van het hoog-open-scenario 1995, in procenten van het bnp

	Invoer-aandeel 1995	Uitvoer-aandeel 1985	Uitvoer-aandeel 1995	Handelsbalans	
				overschot	tekort
VS	8	8	8	0	
Japan	11	17	13	+2	
EG7	28	32	28	0	
EGM	20	23	21	+1	
NEGM	23	23	20		-3
LAT	5	14	11	+6	
NIC	45	54	39		-6
NTA	24	29	20		-4
OEL	15	17	15	0	
Sovjetunie	5	7	6	+1	
China	7	8	7	0	
India	7	6	4		-3
HIC	16	20	17	+1	
OPEC	18	n.v.t.	17		-1
LIC	22	15	13		-8

Gegeven evenwicht in de Verenigde Staten en de EG en een overschot in Japan, ontstaan handelstekorten in de Oostaziatische NIC, de NTA, de LIC en India. Alle drie de socialistische blokken, de Sovjetunie, Oost-Europa en China, bereiken evenwicht in de handel, zij het bij zeer lage invoer- en uitvoeraandelen en tamelijk lage bnp-groei-voeten. Latijns-Amerika en de HIC houden een handelsoverschot, maar de invoeraandelen zijn erg laag in LAT en de bnp-groei-voeten erg laag (3,2%) in de HIC.

Hoog-open

De handelsbalansen en de daaruit voortvloeiende exportaandelen voor het hoog-open-scenario staan in tabel 4. De uitvoeraandelen van alle blokken overtreffen die van het basisscenario (en ook de werkelijke aandelen uit 1985), behalve die van Japan en de Oostaziatische NIC. De blokken die het best af zijn in het open scenario zijn de EGM-landen, China en de LIC. OEL, de NEGM-landen, India, NTA en in mindere mate LAT winnen ook aanzienlijk. Vergeleken met het laag-gesloten-scenario, houdt het hoog-open-scenario flinke voordelen in voor alle blokken zowel aan de invoer- als aan de uitvoerzijde.

De VS blijven zitten met een handelstekort van 2 procentpunten van het bnp. Japan bereikt evenwicht, waarbij het invoeraandeel stijgt tot het peil van het exportaandeel van 1985. Het hoog-open-scenario genereert een sterke vraag naar Oosteuropese en Chinese uitvoerproducten, waardoor er daar in 1995 een handelsoverschot zal ontstaan. De verdere integratie van de Europese Gemeenschap en de uitbreiding ervan levert aanmerkelijk handelsvoordeel op voor de lidstaten, in het bijzonder voor Spanje, Portugal en Griekenland, en in mindere mate voor de Middellandse-Zeelanden buiten de EG. Latijns-Amerika, de HIC en de OPEC-landen lopen ook handelsoverschotten op bij een sterke exportprostatie. De voornaamste blokken met handelstekorten zijn bij dit scenario de NIC, de NTA en India.

vervolg op blz. 1228